

IBA a ptačí oblasti

BirdLife International vybírá podle jednotných kritérií na celém světě významná ptačí území (IBA) a následně usiluje o zajištění jejich ochrany. V Evropě jsou významná ptačí území podkladem pro vyhlášení ptačích oblastí (SPA) soustavy Natura 2000.

Významná ptačí území (IBA)

Významná ptačí území (Important Bird Areas, IBA) představují celosvětovou síť nejvýznamnějších lokalit výskytu ohrožených druhů ptáků, dlouhodobě zajišťující životaschopnost ptačích populací v jejich celém areálu rozšíření. Program IBA byl zahájen v roce 1987 Mezinárodní radou na ochranu ptáků (ICBP), předchůdkyní dnešního BirdLife International, která vyzvala partnerské organizace k sestavení vlastních seznamů ornitologicky významných území. Již o dva roky později ICBP vydala první publikaci s popisem 2 444 IBA z 32 evropských zemí. Jak se zlepšují znalosti o rozšíření ohrožených druhů ptáků, vycházejí další národní seznamy a roste počet IBA. Poslední celoevropský seznam vyšel v roce 2000 a obsahuje již 3 619 území z 51 evropských zemí. Celosvětový seznam zahrnuje téměř 11 tisíc IBA v bezmála 200 státech všech kontinentů. Základním cílem programu IBA je zajištění zákonné ochrany takto vybraných území.

Kritéria pro výběr IBA

IBA vybírají partneři BirdLife International podle kritérií, kde rozhodují výhradně znalosti o rozšíření ptáků, jejich početnosti a jejich nárocích na prostředí. Přehled základních kritérií použitých při výběru českých IBA je uveden na www.birdlife.cz/kriteriiaiba.html.

Významná ptačí území v ČR

Vymezení IBA v bývalém Československu prováděla ČSO a Slovenská ornitologická společnost v rámci Československé sekce ICBP. Spolupracovníci postupně vytipovali 29 území, 13 českých a 16 slovenských, která byla publikována v prvním celoevropském seznamu IBA. V následujících letech se počet IBA zvýšil na 36, shodně po 18 v každé z republik. Po rozdělení států se počet českých IBA revidoval na 16, zahrnutých do druhé celoevropské a do první české publikace. Rozšíření výběru o kritéria EU vyústilo následně do zvýšení počtu IBA na 40 a stalo se podkladem pro návrh ptačích oblastí. Celková plocha českých IBA je 8 034 km². Popisy IBA, kritériové druhy a další informace lze nalézt na www.birdlife.cz/iba.html.

Natura 2000

Jedním z cílů politiky Evropské unie v oblasti ochrany přírody je zastavení poklesu biodiverzity. Nástrojem k dosažení tohoto cíle je vytvoření celoevropské soustavy chráněných území Natura 2000, která je tvořena ptačími oblastmi (PO) a evropsky významnými lokalitami (EVL). Zatímco EVL jsou vyhlášeny podle Směrnice o stanovištích a slouží k ochraně všech složek přírody kromě ptáků, ptačí oblasti jsou vyhlášeny podle Směrnice o ptácích a slouží výhradně k ochraně ptáků.

Směrnice o ptácích

Zásadním milníkem na cestě k zajištění ochrany ptáků a jejich biotopů v zemích Evropské unie bylo v roce 1979 přijetí Směrnice o ochraně volně žijících ptáků č. 2009/147/ES. Mimo obecné ochrany zavazuje členské státy k vytvoření ptačích oblastí (Special Protection Areas, SPA — v češtině používáme termín *ptačí oblasti*, PO). Ty mají jak svým počtem, tak i rozlohou, zajistit příznivý stav populací ohrožených druhů uvedených v příloze I a pravidelně se vyskytujících stěhovavých druhů. Původní seznam v příloze I je průběžně doplňován, a každý nově přistupující stát Evropské unie má právo navrhnout doplnění dalších ohrožených druhů. V roce 2011 seznam zahrnuje 193 ptačích druhů a poddruhů, z nichž se jich v Česku pravidelně vyskytuje 41. Pro tyto druhy máme vyhlášeno 41 ptačích oblastí.

Pozitivní vliv existence ptačích oblastí na ochranu ptáků je vědecky doloženou skutečností, výsledky studie byly publikovány v prestižním vědeckém časopise Science (Donald et al. 2007).

Ptačí oblasti (PO)

Přípravu podkladů pro vyhlášení ptačích oblastí zahájila ČSO v roce 1998 v souvislosti s přípravou na vstup České republiky do Evropské unie. Zároveň jsme navrhli kritéria pro určování kandidátů na ptačí oblasti vycházející z kritérií IBA. Odborný návrh ptačích oblastí vyhotovený společně s AOPK ČR byl předán Ministerstvu životního prostředí v roce 2003 a současně i zástupcům Evropské komise. Návrh obsahoval 41 území (IBA Beskydy zahrnuje dvě PO — Beskydy a Horní Vsacko).

POKYNY PRO ČLENY ČSO

ČSO
a Birdlife Int.

Výzkum

Ochrana

Propagace

Patronátní
skupiny IBA

Pracovní
skupiny

Vyhlášení ptačích oblastí

Vyhlašování PO v ČR probíhalo v letech 2004–2005, kdy bylo formou vládního nařízení vyhlášeno 38 PO. PO Heřmanský stav—Odra—Poolší byla zpočátku odmítnuta a k vyhlášení došlo až v roce 2008 v rozloze 61,2% rozlohy IBA. Dlouhodobě bylo odloženo projednání návrhů PO Českobudějovické rybníky a PO Dehtář, které byly vyhlášeny jako poslední v říjnu 2009. I přes rozpory při vyhlásování, způsobené zejména odlišnými zájmy na využití krajiny, představuje vyhlášení PO významný krok v ochraně ptáků v ČR. Celková rozloha PO je 705 393 ha, tj. necelých 9% rozlohy ČR. Ptačí oblasti pokrývají 87,6% rozlohy IBA.

Následná péče a rozhodování o PO probíhá ve dvou odlišných režimech a podklady připravují příslušné orgány ochrany přírody. Pokud je PO součástí některého zvláště chráněného území (např. CHKO), je doporučovaný management PO zapracován do plánu péče tohoto území a veškerou kompetenci má AOPK ČR. Pro PO, které neleží v žádném doposud chráněném území, jsou postupně zpracovávány tzv. souhrny doporučených opatření (SDO) a řídicí institucí je příslušný krajský úřad.

Kontakt

Koordinátorem programu Významná ptačí území je Kamil Čihák, 776 895 795, cihak@birdlife.cz.

IBA v České republice

1. Křivoklátsko	21. Heřmanský stav – Odra – Poolší
2. Doupovské hory	22. Beskydy
3. Nádrž VD Nechanice	23. Hostýnské vrchy
4. Novodomské rašeliniště – Kovářská	24. Bzenecká Doubrava – Strážnické Pomoraví
5. Východní Krušné hory	25. Hovoransko-Čejkovicko
6. Labské pískovce	26. Soutok-Tvrdonicko
7. Českolipsko-Dokeské pískovce a mokřady	27. Lednické rybníky
8. Jizerské hory	28. Pálava
9. Krkonoše	29. Střední nádrž VD Nové Mlýny
10. Rožďalovické rybníky	30. Jaroslavické rybníky
11. Žehuňský rybník – Obora Kněžičky	31. Podyjí
12. Bohdanečský rybník	32. Třeboňsko
13. Komárov	33. Údolí Otavy a Vltavy
14. Broumovsko	34. Řežabinec
15. Orlické Záhoří	35. Hlubocké obory
16. Králický Sněžník	36. Českobudějovické rybníky
17. Jeseníky	37. Dehtář
18. Litovelské Pomoraví	38. Novohradské hory
19. Libavá	39. Boletice
20. Poodří	40. Šumava

